

NGHĨA SĨ LÂM QUANG KY

Cảm thương cho tình cảnh nghiệt ngã của ông Nguyễn Trung Trực và mẫu thân, nhất là muốn vị thủ lĩnh tài ba của mình phải sống để tiếp tục công cuộc đại sự chống giặc cứu nước, nghĩa sĩ Lâm Quang Ky đã quyết định đem mạng sống mình ra thách thức giặc Pháp bằng cái chết. Tương truyền bình sinh nhị vị hào kiệt Nguyễn tướng quân và Lâm tướng quân có những nét ngoại diện rất giống nhau, đến cả tính khí khái, cương trực. Một lần, từ cuộc mật nghị chuẩn bị "trận đồ đánh chiếm thành Kiên Giang" bước ra, nhị vị cùng thốt ra câu nói đầy dũng khí:

Sinh vi tướng, tử quy thân! Có nghĩa: nếu sống đã được làm tướng chết cũng về cạnh thân linh!

Đến nay dân Kiên Giang tại vùng Tà Niên vẫn còn truyền khẩu câu chuyện như sau: trước khi ra hàng bọn Pháp, ông Lâm Quang Ky quỳ trước mặt cha là cụ Lâm Kim Diệu, dâng khay trầu rượu với chiếc khăn tang, tỏ cùng cha quyết định muốn nấp mình cho giặc để cứu mạng sống bao người vô tội, và cứu người anh hùng chủ soái cần sự sống để lo đại sự hơn là mình, xin phụ thân thứ tội vì chưa tròn chữ hiếu. Cụ Lâm Kim Diệu cầm chung rượu lên uống, rồi đặt chung xuống, cười và nói: "Có thể mới đáng làm con dân nước Việt và làm con ta."

Khi tới đầu thú chính quyền Pháp, ông tự xưng là Nguyễn Trung Trực, lãnh tướng nghĩa quân, bọn Pháp cả tin, không một chút nghi ngờ. Nhưng rủi thay, hôm đó có tên Lượm, một nghĩa quân đào ngũ sang đầu quân cho Pháp, vì có công làm tay sai, điềm chỉ bắt nhiều nghĩa quân cho Pháp nên được thăng tới chức "đội," mách chọt bọn Pháp lúc đó biết: người đầu thú là Lâm Quang Ky, cận tướng tâm phúc của Nguyễn Trung Trực chứ không phải Nguyễn Trung Trực, song người này cũng cực kỳ nguy hiểm! Sau đó, bọn Pháp ra lệnh đóng vào cổ ông hai cái gông dẫn ra chợ Rạch Giá xử chém. Hôm ấy là ngày 1/7/1868, tức nhằm ngày 12 tháng 5 năm Mậu Thìn.

Đọc lại sử Việt, trước đó khoảng 450 năm, tức năm Kỷ Hợi 1419 tại đất Bắc, nơi rừng Chí Linh, núi Lam Sơn, có Lê Lai đã liều thân cứu chúa Lê Lợi. Về sau, dân Việt đã tổ chức lễ tưởng niệm cho vị anh hùng này trước ngày giỗ vua Lê Lợi một ngày. Cũng bởi đó mà có câu: *Hăm một Lê Lai, hăm hai Lê Lợi* lưu truyền trong dân gian cho tới nay. Xét ra, trong hai trường hợp: Lê Lai liều thân cứu chúa Lê Lợi và Lâm Quang Ky chết thay chủ tướng Nguyễn Trung Trực, ý nghĩa cao cả và mục đích vị tha trong sự hy sinh của nhị vị anh hùng không có gì khác biệt nhiều. Thiết nghĩ, những nhà sử học Việt Nam cần ghi rõ thêm những giống sử xanh về vị danh nhân trung can, tiết liệt Lâm Quang Ky trong bộ sử kháng Pháp kiêu hùng của dân tộc. Có một điều người dân Kiên Giang lấy làm hài lòng, và hương linh người quá cố được an ủi là phương danh nhị vị anh hùng được chọn đặt tên cho hai ngôi trường học tiếng tăm nhất tỉnh nhà: Trung học công lập Nguyễn Trung Trực và Trung học bán công Lâm Quang Ky. Hai ngôi trường này luôn luôn đi sát nhau từ những ngày đầu thành lập dù qua đôi lần đổi thay trường sở, địa điểm. Khi sống, nhị vị anh hùng đã chia sẻ nhau tâm khổ trong những ngày nằm gai nếm mật. Khi thác, tên tuổi được hậu thế gắn liền nhau. Xin ghi một điểm son cho những nhà giáo dục và hành chánh địa phương của tỉnh Kiên Giang trước năm 1975 đã có chủ ý và khéo léo thi hành bản "di chúc vô ngôn" nhưng là tâm nguyện của nhị vị anh hùng: *Sinh cận, tử lân*, nghĩa là "khi sống thì sát cánh bên nhau, sau khi chết được gần gũi nhau."